

Mihail Bulgakov

Mrtve duše

Komedija četiri čina sa prologom po romanu N. V. Gogolja

Preveo: I. R. Dimitrijević

LICA:

ČIČIKOV
GUBERNATOR
GUBERNATOROVICA
PRESEDNIK SUDA
UPRAVNIK POŠTE
UPRAVNIK POLICIJE
DRŽAVNI TUŽILAC
KOMANDANT ŽANDARMERIJE
SOBAKEVIĆ, posednik
PLJUŠKIN, posednik
NOZDREV, posednik
MANJILOV, posednik
KOROBOČKA, posednica
ANA GRIGORIJEVNA, žena državnog tužioca
SOFIJA IVANOVNA, njena prijateljica
GOSPOĐA MAKJILOVA
MAGDONALD KAREOVIĆ
SOSOJ PAFIUČEVIĆ
SEKRETAR STARATELJSKOG SUDA
OKRUŽNI NAČELNIK
NAREDNIK
KAPETAN KOPJEJKIN
MIŽUJEV, zet Nozdreva
PETRUŠKA sluga kod Čičikova
SELIFAN sluga kod Čičikova
MAVRA, služavka kod Pljuskina
PARAŠA sluga kod državnog tužioca
ANDRUŠKA sluga kod državnog tužioca
FETINJA, služavka kod Korobočke

Dešava se tridesetih godina prošlog veka

PROLOG

(Sobica u nekog petrogradskoj krčmi. Čičikov i Sekretar starateljskog suda su za

večerom. Iz gostinske sobe dopire vika nekog društva koje pijanči, čuje se gitara i glas nekog, koji peva neku romansu.)

ČIČIKOV (čovjek srednjih godina i najobičnijeg izgleda) Kako vi kažete, Vrlopoštovani. Ne mičem se smesta dok mi ne kažete svoju poslednju reč. Moj vlastodavac odlazi.

SEKRETAR Vaš je vlastodavac do kraja upropastio svoje imanje.

ČIČIKOV Ljudske strasti, Vrlopoštovani, ne daju se izbrojati kao ni pesak u moru! (Naliva Sekretaru šamanjskog)

SEKRETAR Zaista, zaista! Kockao se, pijančio, rasipao, kao što se čuje. Imanje je potpuno zapustio. Pa sad hoće da ga založite kod Starateljskog suda! Dvesta rubalja doduše! Ko će to primiti u zalogu.

ČIČIKOV Zašto ste, Vrlopoštovani, tako strogi? Priznajem: imanje je zapušteno, ali zbog stočnih bolesti, rđavih godina, zbog zlikovca upravitelja.

SEKRETAR Hm.

ČIČIKOV (Vadi novac i daje ga sekretaru).

SEKRETAR Nisam ja sam u sudu...

ČIČIKOV Neće ni ostalima biti krivo. I sam sam bio činovnik. Znam red.

SEKRETAR Dobro. Dajte mi te hartije.

ČIČIKOV Još nešto treba uneti u obzir... Polovina seljaka je naime pomrla. Da ne bude zbog toga posle kakvih neprijatnosti,

SEKRETAR (Glasno se smeje) Eto ti, krasno imanje! Bez ikakve vrednosti, pa još i ljudstvo izumrlo.

ČIČIKOV Budite dobri, Vrlopoštovani...

SEKRETAR Čujte. Nalaze li se seljaci još na popisnoj listi.

ČIČIKOV Na svaki način.

SEKRETAR Pa šta ste se onda preplašili. Jedan je umro, drugi će se roditi, i gazdi neće ništa propasti.

ČIČIKOV (Kome se odjednom lice izmenilo, više glasno) Ah!

SEKRETAR Šta vam je?

ČIČIKOV Baš ništa.

SEKRETAR Onda, zbogom. (Ode)

ČIČIKOV Ah, mene! Mene magarca! Tražim rukavicu, a daju mi kabanicu! Imam ja da pokupujem sve te mrtvace! Pre nego što dođu nove popisne liste. Ako, recimo, kupim hiljadu, pa neka ni starateljski sud za svaku dušu, uzmimo, po dvesta rubalja, to bih imao dvesta hiljade kapitala! Ali bez zemlje se ne može ni kupiti, ni založiti. Šta sad? Ja ću ih prosto kupiti da ih naselim, u Herzonskoj guberniji daju zemlju badava. Kad ko hoće da se naseli. Tamo ću ja da naselim moje mrtvace! U Herzonsku sa njima, tamo će da prožive (prekrsti se). A oni će lepo mužike da ozvaniče.. (Smeje se) Molim lepo, čim pokažem jedno uverenjce, sa svojeručnim potpisom komandanta žandarmerije! Stvar će svakako stajati dosta truda... Može da iskrzne i kakva afera... Ali čemu inače čoveku njegovu pamet? Pre svega u to niko neće ni verovati! Baš niko! Stvar će izgledati savršeno neverovatna. (Zvoni)

KONOBAR (Ulazi. Kad je otvorio vrata, muzika i pesma se čuju jasnije)

ČIČIKOV Šta sam ti dužan? (Sluga mu pruži račun koji Čičikov isplaćuje)

Zavesa

PRVI ČIN

PRVA SLIKA

(Radna soba Gubernatora. Gubernator je kućnoj haljini, o vratu mi visi orden Sv. Ane, sedi, veze na đerđefu i peva)

GUBERNATOR Oh, veruj mi, mladoj duši, / reč slobodna ne priliči; / nek joj ljubav srce guši, / time ne sme da se diči.

SLUGA Kolečki savetnik Čičikov želi da govori s Vašim Prevashodstvom.

GUBERNATOR Čičikov? Daj mi frak.

SLUGA (Pomaže mu da navuče frak)

GUBERNATOR Pusti sa da uđe.

SLUGA (Odlazi)

ČIČIKOV (Ulazeći) Odmah po mom dolasku u ovaj grad, smatrao sam za svoju najsvetliju dužnost da prvom Velikodostojniku prinesem svoje najdublje poštovanje. Za mene je osobita čast, Vaše Prevashodstvo, da Vam se smem lično predstaviti.

GUBERNATOR Milo mi je. Izvolite sestiti... A gde ste vi služili?

ČIČIKOV Svoju karijeru otpočeo sam u finansijama, pa sam je onda nastvio po drugim strukama. Radio sam i pri jednoj komisiji za građenje.

GUBERNATOR A šta se to radilo?

ČIČIKOV Zavetna crkva u Moskvi, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR Aha.

ČIČIKOV Bio sam i u sudu i u carini, vaše Prevashostvo.

GUBERNATOR (Začudeno) I u csrini?

ČIČIKOV Oh, ja sam Vam uopšte crvić, Vaše Prevashodstvo. Dugogodišnjom neumornom trpeljivošću ja sam postao, gotovo reći, ovaploćeno strepljenje. Ah, šta sam u službi prepatio od neprijatelja, to Vam ne bih umeo ni reći, ni opisati. Moj se život, vaše Prevashodstvo, može uporediti sa lađicom na uzburkanom moru.

GUBERNATOR Sa lađicom?

ČIČIKOV Sa lađicom, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR A kuda sad putujete?

ČIČIKOV Putujem svuda, jer hoću sad pri kraju svog života, da potražim neki kutić, u kome bih proveo još ovo malo dana što mi ostaju. Pa posle, čini mi se, kao kakva živa knjiga, kao neka osobita nauka, da posmatram tok sveta i ljudi...

GUBERNATOR Tako je, tako je.

ČIČIKOV Kad se čovek vozi kroz guberniju Vašeg Prevashodstva, čisto poveruje da je u raj.

GUBERNATOR A zašto?

ČIČIKOV Putevi su kao od svile.

GUBERNATOR (Smeši se neugodno)

ČIČIKOV Ne može se dovoljno pohvaliti vlada zbog izbora tako mudrih velikodostojnika.

GUBERNATOR Dragi moj...

ČIČIKOV Pavle Ivanović, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR Dragi moj Pavle Ivanoviću, molim vas da večeras budete moj gost.

Priređujem malu domaću zabavu.

ČIČIKOV To je za mene osobita čast, Vaše Prevashodstvo. Slobodan sam da vam se sad preporučim. (Opazi vez) Oh! Ko je radio ovo umetničko delo?

GUBERNATOR Ah, ja. Vezem jednu kesu za novac.

ČIČIKOV Ah, nije mouće! (Opet se divi vezu) Čast mi je, Vaše Prevashodstvo! (Odlazi idući unazaad)

GUBERNATOR Retko prijatan čovek! (Seda, opet veze i peva) Ali, veruj mi, mladoj duši...

Zavesa

DRUGA SLIKA

(Večernja zabava kod Gubernatora. Mala gospodska soba sa stolom za kartanje, po zidovima čibuci. Čuje se muzika koja svira neku igru.)

GUBERNATOROVICA Pa kako vam se sviđa naše društvo?

ČIČIKOV Oh, izvanredno prijatno društvo! Pa kako je tek Vašem Prevashodstvu pošlo za rukom da uredi zabavu, takvo se što retko nalazi i u prestonici.

GUBERNATOROVICA (Smeje se zadovoljno i obraća se drugoj grupi gostiju)

ČIČIKOV (Gubernatoru) Ima li u vašoj guberniji velikih posednika, Vaše Prevashodstvo?

GUBERNATOR Pa, naravno.

ČIČIKOV Vrlo bih voleo da se upoznam s njima.

GUBERNATOR Onda samo dozvolite da vas predstavim. Gospodin posednik Manjilov... koleški savetnik Čičikov.

MANJILOV (Plavi gospodin, srednjih godina, ljubaznog, nešro previše slatkog izraza, u njegovim pokretima i načinu govora oseća se izvesna naklonost ka intimnosti) Vrlo mi je milo. Pa, kako vam se dopada naš grad?

ČIČIKOV Divno mesto, neobično ljubazno društvo.

MANJILOV A naš gubernator? Retko prijatan čovek, zar ne?

ČIČIKOV Zaista, izvanredno prijatan.

MANJILOV Pa da znate kako ume da se ophodi sa svakim, koliko ima takta, koliko delikatnosti u svakoj prilici.

ČIČIKOV Vrlo prijatan čovek. A tek kakav umetnik! Pokazao mi je jednu kesu koju je lično izradio. Takav umetnički vez, kakav bi retko koja dama umela da izveze.

MANJILOV A, molim vas, kako vam se učinio upravnik policije? Jel te da je ugledan čovek?

ČIČIKOV A vrlo ugledan! Pa kako tek oštrouman.

MANJILOV A šta mislite o upravnikovoj supruzi?

ČIČIKOV Ja ne poznajem vrsnije žene od nje.

MANJILOV Pa predsednik suda? Zar nije...

ČIČIKOV Oh, da, da!

MANJILOV Pa upravnik pošte?

ČIČIKOV Da li vi stalno živite na selu?

MANJILOV Da, uglavnom samo na selu. Razume se, ponekad dođem u grad da se nađem s obrazovanim svetom. Inače, znate, čovek podivlja, kad uvek živi van sveta.

ČIČIKOV Da, tačno, tako je.

MANJILOV Molim vas, ukažite mi čast i posetite me. Bilo bi mi neobično drago...

ČIČIKOV Oh, neće to za mene biti samo zadovoljstvo, već najsvetlija dužnost.

MANJILOV To vam je svega petnaest vrsta od gradskog hatara. Selo Manjilovka.

ČIČIKOV (Vadi beležnicu da upiše, mrmlja) Manjilovka.

SOBAKEVIĆ (Neotesan, liči na osrednjeg medveda, nosi crn frak i dugačke pantalone u kojima je gazio ukrivo i popreko. Lice mu je kao bakar crveno. Prišao je za vreme poslednjih reči iza Čičikova) Pa izvolite i meni.

ČIČIKOV (Trgne se i okreće)

SOBAKEVIĆ (Predstavlja se) Sobakević.

ČIČIKOV Čičikov. Gospodin predsednik suda mi je pričao o Vama. (Sedaju) To je krasan čovek.

SOBAKEVIĆ Ko to?

ČIČIKOV Predsednik suda.

SOBAKEVIĆ Ah, to se vama samo učinilo. Istina mason je, ali takav glupak, kakvog nigde na svetu nema.

ČIČIKOV Naravno, svaki čovek ima svojih mana. Ali gubernator! Kakav izvanredan čovek!

SOBAKEVIĆ Zlikovac.

ČIČIKOV Ali kako, molim.

SOBAKEVIĆ Najveći razbojnik na svetu.

ČIČIKOV Šta! Gubernator razbojnik! Moram da priznam, nikad ne bih poverovao. Pre mi se učinio suviše mek čovek. Svojeručno veze kesice za novac, tako mu je ljubazno lice...

SOBAKEVIĆ Ljubazno razbojničko lice. Dajte mu nož u ruke i pustite ga na drum, pa će vam izvesti i te kakve kese za novac! Za jednu kopejku će vas zaklati. On i vicegubernator Goga i Magoga. Znam ih sve. Ceo grad lupež do lupeža. Sam nevaljalac. Jedan jedini pristojan čovek ovde vam je državni tužilac. Pa i on je, ako ćemo istinu da kažemo, svinja. Dođite k meni. (Prilazi jednoj drugoj grupi) Sve sama fukara.

GUBERNATOR (Prilazi Čičikovu) Odlučite vi, Vrlopoštovani, naš spor. Da li je ljubav dugovečna dama?

ČIČIKOV Grčki profesor Diogen,...

SLUGA Gospodin Nozdrev, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR (Teško uzdahne)

UPRAVNIK POŠTE (Čičikovu) Kako li će vam se učiniti ovo čudo prirode?

DRŽAVNI TUŽILAC Pobogu, gde li mu je ostala brada?

NOZDREV (Lukav momak 30-tak godina sa lepim, gustim Bakenbartima, koji su mu pola očupani, sa njim je ušao njegov zet Mižujev, mršav, plav, izborana lica. Obojica pijani.) Vaše prevashodstvo. A gle, državni tužilac je ovde! Dobro veče, poštare!

(Gubernatoru) Moj zet Mižujev. Dolazim upravo s panađura k vama, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR Vidi se. Izgleda da ste se lepo proveli?

NOZDREV Moj zet Mižujev, Prevashodstvo.

GUBERNATOR Milo mi je. (Pokloni se)

NOZDREV Zamislite samo, gospodo, potpuno su me opelješili. Verujte mi, nikad u svom veku nisam ovoliko izgubio. Odneli su mi sva četiri moja kosača, sve, sve...

verovali vi meni ili ne! Jednom sam imao sreće na kocki i dobio dve tegle pomade. Čak

mi je otišao i sat s lancem. Moj zet Mižujev.
UPRAVNIK POLICIJE Dobro? Lanac još ide. Ama šta ti je bilo s bradom.
NOZDREV (Pred ogledalom) Gle!
PREDSEDNIK SUDA (privodeći Čičikova Nozdrevu) Smem li da vas upoznam?
NOZDREV Gle, a otkuda ti ovde? Hodi, da te poljubim. A ko je taj?
PREDSEDNIK SUDA Koleški savetnik Čičikov.
NOZDREV Krasno. (Poljubi Čičikova) Moj zet Mižujev. Celo smo jutro govorili o tebi.
ČIČIKOV O meni?
NOZDREV Pazi samo, velim mu ja, danas ćemo posigurno sresti Čičikova. Joj, što su me opelješili! Da sam samo imao dvadeset rubalja u špagu, ne više nego dvadeset rubalja, sve sam mogao da povratim. Ne samo to, nego bih još, tako mi Boga, strpao u džep još trideset hiljada.
MIŽUJEV Tako si ti i tamo rekao, a kada sam ti dao pedeset rubalja, ti si ih očas izgubio.
NOZDREV Ama, ne bih ja njih izgubio, da nisam učinio onu glupost. Da nisam samo odigrao parolu na onu prokletu sedmicu, smotao bih celu banku.
UPRAVNIK POLICIJE Ali je nisi smotao.
NOZDREV Ali što smo pili, Prevsahodstvo... Gle, nema ga... Moj zet Mižujev... (Upravniku pošte) Hoćeš li mi verovati da sam samo o ručku popio sedamnaest boca šampanjca...
UPRAVNIK POŠTE Gde, brate, ne možeš ti popiti sedamnaest boca.
NOZDREV Časna reč, popio sam.
UPRAVNIK POŠTE Možeš pričati šta hoćeš.
MIŽUJEV Ni deset ne možeš da popiješ.
NOZDREV Hajde da se opkladimo da ću ih popiti.
DRŽAVNI TUŽILAC Što opet da se kladimo?
NOZDREV (Mižujevu) Daj onu tvoju pušku, što si je kupio. U nju ćemo da se kladimo.
MIŽUJEV Ne dam.
NOZDREV Dragi Čičikove! Ne možeš ni pomisliti koliko mi je žao što i ti nisi bio s nama.
ČIČIKOV Ja?
NOZDREV Ti. Bili su tu sve fini ljudi, s kojima bi se ti divno slagao. Nisu to kao ovaj državni tužilac i ove gagicice ovde u guberniji.
(Državni tužilac, Upravnik pošte i Upravnik policije odlaze).
NOZDREV Ah, Čičikove, a zašto ne dođeš? Baš si svinja. Hodi, poljubi me, družo noj. Vidiš, Mižujeve, kako nas je sudbina sastavila. Bog bi ti ga znao, odakle je on došao, a ja živim ovde. A kuda ćeš ti sutra?
ČIČIKOV Manjilovu i još jednom posedniku.
NOZDREV Ostavi trice! Hajde k meni.
ČIČIKOV Ne ide, imam posla.
NOZDREV Kladim se da lašeš! Da, kaži samo, ko je taj drugi.
ČIČIKOV Eto... Sobakević.
NOZDREV Kako?
ČIČIKOV Sobakević.
NOZDREV (Prasne u smeh)
ČIČIKOV Šta je tu smešno?
NOZDREV (Glasno se smeje) Ah, ah, poštedi me! Pući ću od smeha.

ČIČIKOV Nije ništa smešno. Obećao sam mu.

NOZDREV Ta proći će te volja za životom, ako odeš k njemu. Ljuto se varaš, ako misliš da ćeš tamo naći valjanu banku i dobru butelju. Nek đavo nosi Sobakevića! Hajde ti odmah neni, to je svega pet vrsta.

ČIČIKOV Dobro, prekosutra ću k tebi. Ali unapred ti kažem, ne smeš me zadržavati, skupo mi je vreme.

NOZDREV Pa, lepo, mili moj! Hodi da te poljubim. To je pošteno. (Ljubi Čičikova) Moj zet Mižujev.

Zavesa

TREĆA SLIKA

(Soba kod Manjilova. Lepo nameštena, na stolu za pisanje nered, hartije, svuda je duvan u duvanskim kutijama. Čičikov sedi u ugodnoj naslonjači)

MANJILOV Dozvolite mi da vam ponudim lulu.

ČIČIKOV Hvala, ne pušim. Slušao sam često da pušenje šteti.

MANJILOV Dopustite mi da vam napomenem da je to predrasuda. Pušenje je daleko zdravije nego šmrkanje burmuta... Vi ste nas najzad udostojili svoje posete. Zaista ste nam pričinili veliko zadovoljstvo. To je pravi majski dan za mene, imendan srca.

ČIČIKOV Dozvolite, ja niti sam neki osobiti čovek, niti kakvog naročito položaja.

MANJILOV Oh, dragi moj, vi ste sve to, pa još i nesto više. Rado bih dao polovinu svoga imanja, kad bih imao tek jedan deo vrlina koge vas krasi. U neku ruku oseća se izvesna duševna naslada, kad se ima takva izvanredna sreća da se uživa u prijatnom razgovoru kao s vama.

ČIČIKOV Molim vas, ta vi mi laskate... Ta gs sam običan čovek, ništa više.

MANJILOV Ah, dragi moj... Kako bi bilo lepo kad bismo mogli živeti zajedno pod jednim krovom ili u senci kakvog bresta... Mogli bismo zajedno filozofirati, udubiti se u kakvu nauku, što bi nam oživelo dušu i dalo nam poleta...

ČIČIKOV Oh, to bi bio rajski život... Ali dozvolite ni da vas pre toga upitam. Jeste li davno izvoleli dati popisnu listu?

MANJILOV Oh, vrlo davno... Bolje reći, ne mogu da se setim kada.

ČIČIKOV Recite mi, je li od tada pomrlo koliko seljaka?

MANJILOV Ne znam. O tome, mislim, nastojnik će bolje znati. A zašto vam to treba da znate?

ČIČIKOV Pitate zašto? Evo zašto. (Čičikov se obazre oko sebe. Manjilov uradi isto.) Rado bih kupio seljake.

MANJILOV Smem li da vas zspitam, kako želite da kupite seljake, sa zemljom ili samo na odvod, to jest bez zemlje?

ČIČIKOV Ne, ne mislim tako... Ne bih ja kupovao baš prave seljake... Želim da kupim mrtve.

MANJILOV Kako, molim? Oprostite, ne čujem dobro na jedna uvo. Priču mi se vrlo čudna reč.

ČIČIKOV Namera mi je da kupim mrtve seljake.

MANJILOV (zinu, lula mu pade na pod)

ČIČIKOV Hteo sem dakle da znam, da li mi vi možete ustupiti takve. (Manjilov ne odgovara) Meni se čini da se vi ustručavate.

MANJILOV Ja? Ne, to ne... ali ne mogu da razumem... oprostite... Nisam mogao da dobijem takvo sjajno obrazovanje, koje se tako reći ogleda u svakom vašem pokretu. Možda se iza tog vašeg predloga krije kakav dublji smisao. Može biti, vi ste se tako izvoleli izraziti samo radi lepote stila?

ČIČIKOV Ne, ne, mislim o stvari onako kako jeste: hteo bih da kupim mrtve duše. Dakle, ako ništa ne stoji na putu, mogli bismo da pristupimo u ime Boga sastavu kupovnice?

MANJILOV Šta, kupovnicu za mrtve duše?

ČIČIKOV Ne baš sasvim. Mi ćemo napisati kao da su žive, onako kako stoji u popisnoj listi. Navikao sam da ni korak ne odstupam od građanskih zakona. Pred zakonom sam nem. (Pauza) Može biti, vi još nešto sumnjate?

MANJILOV Oh, dopustite, ni najmanje. Ne smete ni verovati da bih imao kakvu predrasudu o vama. No dozvolite mi samo jedno pitanje: da li će se to preduzeće, ili da se tačnije izrazim ta negacija slagati sa građanskim zakonima i budućim planovima Rusije?

ČIČIKOV Ama potpuno. Čak će i državna blagajna imati svoje koristi, jer će dobiti zakonsku taksu..

MANJILOV Vi, dakle, mislite.

ČIČIKOV Mislim da će biti dobro.

MANJILOV Eh, kad je dobro, onda ja, šta drugo, nemam ništa protiv.

ČIČIKOV Samo nam još ostaje da se sporazumemo o ceni.

MANJILOV Kako? O ceni? Valjda tek ne mislite, da ću ja primiti novac za duše, koje su u neku ruku prestale da postoje! Kad vi već imate, tako de kažem, fantastičnu želju, dajem vam ih, razume se, bez ikave dobiti, pa ću i takse za kupovnicu primiti na sebe.

ČIČIKOV (Izgubio je za trenutak svoje odmereno ponašanje, zgrabio je naglo Manjilovu ruku i tako je jako prodrmusao da se ovaj iznenadio) Moj najbolji, najmiliji prijatelju!

MANJILOV Ta, molim vas! Nije to baš ništa. Hteo sam samo da nečim dam izraz moje prave naklonosti moje duše. A mrtve duše su u neku ruku samo trice.

ČIČIKOV A ne, nikako ne. Oh, kad biste vi znali kakvu ste radost učinili tim tricama čoveku bez porekla i imena! Šta sam sve morao da prepatim. Kao lađica na besnim valovima. Ne bi bilo rđavo kad bismo kupovnicu napravili odmah. Budite dobri pa načinite tačan spisak sa svim imenima. Možda bi se moglo udesiti, da vi radi toga sami navratite u grad.

MANJILOV Pa prirodno. Možete biti sigurni, nećete čekati duže od dva dana.

ČIČIKOV (Ustaje)

MANJILOV Šta? Već idete? (Viče) Lizo! Dušice! Naš Čičikov hoće da nas ostavi.

GĐA MANJILOV (Lepa sentimentalna dama u belojoj domaćoj haljini) Sigurno smo mu već postali dosadni.

ČIČIKOV Oh, gospođo! Ovde, ovde, u mom srcu živeće uspomena na lepe časove koje sam proveo u vašem društvu. Kako bi bilo divno kad bismo mogli živeti zajedno. Ako ne pod istim krovom, ono bar u najbližem susedstvu.

GĐA MANJILOV Što ne biste još ostali! Gledajte kako su se navukli oblaci.

MANJILOV Da, ostanite. Pogledajte oblake.

ČIČIKOV Ah, to su samo oblačići. Do viđenja, gospođo! Do viđenja, najvrniji prijatelju! Ne zaboravite moju molbu.

(Manjilov i supruga prate Čičikova do vrata. Manjilov se odmah vraća i pripaljuje novu lulu.)

MANJILOV Iz dna duše se radujem što sam svom gostu mogao da učinim neko zadovoljstvo... Baš bi bilo lepo kad bismo živeli na obali neke reke. Od kuće do reke izgradio bi se jedan podzemni hodnik, a preko reke podigli bismo most. Na mostu bi morali da budu dućani, pa po dućanima trgovci, koji bi prodavali seljacima sitnice. Ili bi se norala sagraditi kuća, sa visokim kulom, odakle bi se moglo videti čak do Moskve. Tu bih ja sedeo s Čičikovim na čistom vazduhu i pio čaj. Pa bismo se ekipažom vozili društvo... Čiii... či... kova... Prijatno ime! Njegovo Veličanstvo Car bi doznao za naše prijateljstvo i postavio bi nas za generale... General Manjilov... General Čičikov... (Odjednom mu se lice izmeni) Ali moliću vas... ta oni su ipak mrtvi... (Ispusti lulu)

Zavesa

ČETVRTA SLIKA

(Soba kod Sobakevića. U jednom uglu glomazan sekretar, onda još jedan sto, naslonjača, stolica, koje su sve neobično glomazne i neugodne. Po zidovima velike slike vojskovođa u prirodnim veličinama. Kraj prozora kavez sa pticama)

ČIČIKOV Staro rimsko carstvo, Vrlopoštovani, nije bilo tako veliko kao današnja ruska carevina. Stranci joj se opravdano dive. Prema odredbama ove carevine popisane duše, koje su okončale svoje dane, računaju se kao žive sve dok se ne podnese nova popisna lista. Ova odredba je svakako vrlo opravdana, ali je u neku ruku vrlo teretna za mnoge spahije, jer moraju da plaćaju porezu za pomrle kao i za žive duše. (Pauza) Ja bih vam dokazao koliko vas uvažavam, koliko saosećam s vama, eto gotov sam da primim na sebe tu tešku dužnost... u koliko se odnosi... na nepostojeće duše.

SOBAKEVIĆ Vama su potrebne mrtve duše?

ČIČIKOV Nepostojeće.

SOBAKEVIĆ Da, to se da udesiti.

ČIČIKOV Šta bi ste ih, na primer, računali. Iako je to, razume se, takva stvar, da o ceni...

SOBAKEVIĆ Da vam ne bih računao suviše skupo, daćete sto rubalja od komada

ČIČIKOV Sto rubalja?

SOBAKEVIĆ Zar vam je to skupo? A šta ste vi mislili da date?

ČIČIKOV Ja?... Čini mi se, mi se ne razumemo. Mislim da je osamdeset kopejki izvrsna cena.

SOBAKEVIĆ Kako da nije! Osamdeset kopejki! Zar ja prodajem tralje.

ČIČIKOV Ipak, priznaćete i sami, da nisu ljudi.

SOBAKEVIĆ Zar vi mislite do ćete naći takvog magarca, koji će vam prodati upisanu dušu za osamdeset kopejki?

ČIČIKOV Ali, molim. Zašto vi njih zovete upisanim dušama? Te su duše odavno pomrle i od njih je ostala samo uspomena koja se čulima oseća. Što da se oko toga prepiremo?

Molim vas lepo, dajem vam po rublju i po, više zaista ne mogu.

SOBAKEVIĆ Treba da vas je stid da uopšte izgovorite toliku svotu! I vi to zovete pristojna cena.

ČIČIKOV Ne mogu, Vrlopoštovanil Ne mogu na časnu reč! Dajem eto još pedeset kopejaka.

SOBAKEVIĆ Što ste takva gagrica? Neko drugi će vam podvaliti, prodaće vam trice, a ne duše! Kod mene nema toga. Ako nisu baš uvek zanatlije, a ono su zdravi i snažni seljaci. Na primer, kolar Mihajev. Velim vam, pravio je ekipaže! Sam ih je okivao i lakovao.

ČIČIKOV Ali dozvolite...

SOBAKEVIĆ Šta ste se zalepili za te dve rublje? Recite mi vi pristojniju cenu.

ČIČIKOV Dobro, dodajem još pedeset kopejaka.

SOBAKEVIĆ A ja vam velim svoju poslednju reč: pedeset rubalja.

ČIČIKOV Vi se ponašate kao da je ovo kakav ozbiljan pazar! Drugi bi mi to dao badava.

SOBAKEVIĆ Reći ću vam nešto: ovakva trgovina nije uopšte nešto... i kad bi ja to nekome pričao...

ČIČIKOV Ne kupujem duše, što mi trebaju, već tako iz čiste ljubavi... Dve i po rublje... Ako nećete, do viđenja!

SOBAKEVIĆ Neka bude, dajte trideset i uzmite ih.

ČIČIKOV Ne, vidim ja da vama nije do prodaje... Do viđenja.

SOBAKEVIĆ Čekajte, molim vas... (Nagazi na nogu Čičikova) Ah, da vas ne, boli.

ČIČIKOV Nije ništa

SOBAKEVIĆ Čekajte još malo. Reći ću va nešto po volji. (Šapuće mu na uvo) Hoćete li: dvadeset i pet?... Pa, Stevan Tropka, drvodelja! Eto gde sam najtanji, ako igde nađete takvog čoveka! Bog zna šta on ne bi sve postigao, da je nešto bio u gardi. Visok dva metra i uvek trezan.

ČIČIKOV Ali, molim vas... ..

SOBAKEVIĆ Pa cogler Miljuškin... u svakoj je kući mogao taj da podigne peć! Pa obuśr Maksim Teljatnikov! Samo bocne šilom, a čizme gotove. A Jeremija Sorokopljahin? Taj vam je u Moskvi imao dućan i donosio mi samo za porez po pet stotina rubalja godišnje.

ČIČIKOV Ali, molim vas, šta vi nabrajate njihove vrline, kad su ti ljudi odavno mrtvi.

SOBAKEVIĆ (Zamisli se) Zaista, mrtvi su. (Pauza) Pa, dobro a šta vam opet vrede ovi koji su živi?

ČIČIKOV Da, ali su ipak još živi, a oni vam nisu ništa više no mašta.

SOBAKEVIĆ Ah, ne, ne, takvog momka kao što je bio Mišegev, nećete više naći! Nije to mašta!

ČIČIKOV Više od dve rublje ne mogu da dam.

SOBAKEVIĆ Da ne biste rekli do suviše ištem: sedamdeset pet rubalja, ali to zaista samo iz prijateljstva.

ČIČIKOV Dve rublje.

SOBAKEVIĆ Dvadeset i pet?

ČIČIKOV Ne, ne dam ni pola od toga. Ni kopejku više od dve i po rublje.

SOBAKEVIĆ Pobogu! Vi cenite ljudsku dušu kao repu! Dajte bar tri rublje.

ČIČIKOV Ne mogu.

SOBAKEVIĆ S vama se ne može izaći na kraj! Dobro, dve rublje i pedeset. To je sasvim na moju štetu, ali takav mi je karakter. Ne mogu da odreknem prijatelju. Recite, ne bi li trebala kakva kupovnica da bi sve bilo u redu?

ČIČIKOV Naravno.

SOBAKEVIĆ Onda ću morati da pođem u grad. A kako bi bilo da date malo kapare?

ČIČIKOV To ništa nije potrebno. Ako dođete u grad, dobićete odjednom celu sumu.

SOBAKEVIĆ Ali takav je običaj.
ČIČIKOV Ne znam šta da radim. Nisam poneo sobom novac. (Pretura po džepovima)
Čekajte, evo ovde slučajno deset rubalja.
SOBAKEVIĆ Pa dajte bar pedeset.
ČIČIKOV Nemam više pri sebi.
SOBAKEVIĆ Ta nemojte...
ČIČIKOV Evo još petnaest. Ukupno dvadeset i pet. Molim vas da mi date priznanicu.
SOBAKEVIĆ A šta će vam priznanica?
ČIČIKOV Šta znam ja, šta se može dogoditi.
SOBAKEVIĆ Dajte mi pare.
ČIČIKOV Evo ih u mojoj ruci. Čim mi izdate priznanicu, istog časa dobićete novac.
SOBAKEVIĆ Ali molim vas, kako mogu da ispišem: primio sam? Prvo moram dobiti novac. (Čičikov mu daje pare. Sobakević odlazi sekretaru i piše priznanicu, pri tom levom rukom pritiska pare. Daje Čičikovu priznanicu, pa broji novac.) Ala je ova stara!.. A nećete li i žene.
ČIČIKOV Ne, hvala.
SOBAKEVIĆ Dao bih vam jeftino. Rublja komad.
ČIČIKOV Ne, žene mi ne trebaju.
SOBAKEVIĆ Kad, vam ne trebaju, ne treba o tome ni govoriti. O ukusu se ne raspravlja. Neko voli popa, neko popadiju, kako kaže poslovica.
ČIČIKOV Moliću vas da to ostane među nama. . . .]
SOBAKEVIĆ Razume se, što dva dobra prijatelja rade, ne tiče se trećega. Do viđenja. Hvala na poseti.
ČIČIKOV Smem li vas još zapitati: da li Pljuškina treba ići levo ili desno...
SOBAKEVIĆ Bolje je da uopšte ne znate put k tom lupežu! Čudak! Ljudi mu umiru ko muve.
ČIČIKOV Zaista, kao muve? Ne pitam ja to što mi nešto treba... Prosto me zanima da upoznam razna mesta. Do viđenja. (Ode)
SOBAKEVIĆ (Na prozoru) Huljo!

Zavesa

DRUGI ČIN

PRVA SLIKA

(Soba kod Pljuškina. U sobi je besprimeran nered, na stolu leži slomljena stolica, kraj nje sat i bočica sa rakijom pokrivena komadom hartije, uz zid prislonjen orman pun srebrnine i kristala, jedan skupoceni sekretar, sad već olupina, prekriven je ispisanim hartijama. Po zidovima dar-mar od slika, u jednom uglu gomila knjiga, hartija, nogu od stolica. Sve je to prekrila debela prašina i paučina. Na zadnjem zidu prozor i vrata koja vode u vrt. Neko kuca na vrata.)

PLJUŠKIN (Posle dugog kucanja ulazi na vrata levo i prilazi prozoru. Na njemu je iskrpljena domaća haljina, iz čijih poderanih skutova viri pamuk, oko vrata je vezao staru čarapu. Pogrbljen, neobrijan, malih živih očiju i debelih nakostrešenih obrva.)

ČIČIKOV (Viri kroz prozor) Slušaj stari, je li gospodin kod kuće?

PLJUŠKIN Da, kod kuće je. Šta želite?

ČIČIKOV Hteo bih da govorim s njim.

PLJUŠKIN Uđite. (Otvara širom vrata)

ČIČIKOV A gde je domaćin.

PLJUŠKIN Ovde.

ČIČIKOV Gde to?

PLJUŠKIN Gde to? Zar ste slepi? Ja sam domaćin.

ČIČIKOV Aha... jako sam mnogo slušao o vašem umešnom upravljanju imanjem, smatrao sam za svoju dužnost da vam lično ukažem poštu.

PLJUŠKIN (Gundža nešto u bradu, što ni najmanje ne zvuči prijateljski) Izvolite, molim, sestri. (Pauza) Meni odavno nisu gosti dolazili. A pravo da vam kažem, ne vidim ni da ima kakve koristi od njih. To vam je neki smešan običaj da judi jedni drugima idu, posećuju se, a ovamo se zanemaruju domaći poslovi. Po pored sve troška, hajde još i polaži gostinjskim konjima seno! Ja sam već, uostalom, odavno ručao, a kuhinja mi je, znate, niska, dimnjak se razvalio, ako bi se stao ložiti, mogla bi se i kuća zapaliti.

ČIČIKOV: Tako, tako...

PLJUŠKIN Pa još, što je zao udes, na celom imanju nema vam ni za šaku sena. A kako bi ga i imalo? Zemlja mala, seljaci lenštine, ne misle na rad, već samo kako će u krčmu, još ću pod moje stare dane morati da prosim...

ČIČIKOV Tako. A ja sam slušao da imate više od hiljadu duša.

PLJUŠKIN Ko vam je to rekao? Tome ste slobodno mogli da pljunete u lice. Hteo čovek da se sprda s nekim, pa našao vas kao najzgodnijeg. Viču ljudi hiljadu duša, a dela da ih brojiš, pa nećeš naći ništa. Za poslednje tri godine prokleta groznica pomori mi množinu mužaka.

ČIČIKOV Ta šta velite! Baš mnogo?

PLJUŠKIN Pa da, biće ih oko stotinu.

ČIČIKOV Zaista, čitava stotina;

PLJUŠKIN Ah, gospodine, ja sam već suviše star da bih lagao, preko sedamdeset godina natovario sam na grbaču.

ČIČIKOV Verujte mi, Vrlopoštovani, da osećam duboko saučešće prema vama.

PLJUŠKIN Vaše saučešće ne može mi baš ništa pomoći. Tu, na primer, u mom susedstvu stanuje neki kapetan. Đavo bi ga znao odakle je došao, ali on tvrdi da mi je neki rođak. Zove me: "Čikice, čikice". Ljubi me u ruku. A ja sam mu taman toliko čika, koliko je on moj deda. Kad on stane da me sažaljeva, nadigne toliku kuknjavu da moram zapušiti uši. Svakako je dok je bio oficir skucao svoje pare ili mu ih pridigla kakva glumica, pa sad on mene sažaljeva.

ČIČIKOV Oh, moje saučešće sasvim druge vrste je, ne govorim prazne reči, već sam gotov da i delom pokažem i da smesta primim no sebe vaše obaveze za sve seljake koji su vam pomrli nesrećnim udesom.

PLJUŠKIN Da niste i vi služili u vojsci.

ČIČIKOV Ne, bio sam u građanskoj službi.

PLJUŠKIN U građanskoj. Tako... Pa kako to? Tu će biti samo štete za vas.

ČIČIKOV Vama za ljubav gotov sam i da štetujem. Jer vidim da jedan čestit starac strada zbog svoje dobrote.

PLJUŠKIN Tako mi Boga, tačno je! Tako je, bogami! Svemu je tom kriva moja dobrotu.

ČIČIKOV Eto vidite, odmah sam poznao vaš karakter.

PLJUŠKIN Ah, mili moj! Dobrotvore moj! Skinuli ste meni starcu teret s duše! Gospode Bože! Svi Sveti! (Pauza) Ako mi dozvolite, kako upravo... ovaj... nemojte se naljutiti zbog mog pitanja, hoćete li vi svake godine plaćati porez, hoćete li novac slati meni ili poreskom odeljenju.

ČIČIKOV Ovako ćemo to uraditi: zaključićemo o seljacima kupovnicu, kao da su još živi, pa ste ih vi meni prodali.

PLJUŠKIN Tako, tako... Kupovnicu... kupovnicu... Ali to su opet novi troškovi.

ČIČIKOV Iz poštovanja prema vama gotov sam da na sebe primim i troškove oko kupovnice.

PLJUŠKIN Rođeni moj! Mili moj! Želim vam svaku sreću i dobro, i vama i vašoj deci!... Čini mi se, ne bi bilo rđavo da odmah sastavimo kupovnicu... Danas čovek živ, a sutra - Bog će znati.

ČIČIKOV Što se mene tiče, možemo i odmah. Dajte mi samo tačan spisak svuju imena. Razume se, moraćete zbog toga doći u grad.

PLJUŠKIN U grad? To ne mogu nikako! Ne mogu kuću da ostavim samu. Moji ljudi su sve same propalice i lopovi, za jedan dan očistiće vam kuću da ne ostane ni čavla, na šta kaput da obesite.

ČIČIKOV Imate li u gradu kakvog poznanika?

PLJUŠKIN Ah, poznanika! Svi moji poznanici ili su pomrli ili me više ne poznaju. Ah, imam jednog, predsednika. Taj me je pre mnogo vremena često pohodio. Poznajem ga dobro. Je li da pišem njemu?

ČIČIKOV Naravno, pišite njemu.

PLJUŠKIN (Pretura po hartijama na stolu) Tu je bila jedna četvrt bele hartije! Kuda se samo dela? (Mrmlja kao za sebe) Proklete lopuže! Hej! Mavra! Mavra!

MAVRA (Ulazi s leva, prljava i dronjava)

PLJUŠKIN Kradljivice, kuda si dela hartiju?

MAVRA Nisam, gospodaru, ni videla hartiju, tako mi Boga ! Samo jedno parčence kojim obično poklapate čašicu.

PLJUŠKIN A ja ti, vidiš, čitam iz očiju da si je ukrala.

MAVRA Zašto bin ga ukrala? Šta će mi? Ne umem da pišem.

PLJUŠKIN Lažeš! Odnela si je crkvenjakovom sinu: taj uvek nešto švrlja.

MAVRA Ako crkvenjakovom sinu treba hartija, on će je već nabaviti. Ne treba njemu vaša hartija.

PLJUŠKIN Čekaj samo, na strašnom sudu tebe će đavoli pričvrljiti za to usijanim klještima.

MAVRA A što do me pričvrlje? Nisam ni takla vašu hartiju. Može biti da imam po koju žensku slabost, ali za krađu me još niko nije obedio.

PLJUŠKIN Pričvrljiće tebe đavoli! Pa će ti reći: to ti je zato što si svoga gospodara varala.

MAVRA A ja ću im reći. Nemate zašto, Bogami, nemate zašto, ja je nisam uzela! Eno vam je. (Pokazuje na sto) Uvek vičete zabadava! (Odlazi)

PLJUŠKIN (Viče za njom) Šta se dereš toliko! Zla ženo! Reci joj jednu, ona će tebi deset... Hej, Mavra! Donesi mi vatre da zapečatim pismo. Čekaj! Donećeš mi sigurno lojanicu, a to se očas istopi... Donesi mi bolje luč! (Sedne i piše pismo. Mavra se vraća sa zapaljenim lučem. Čičikov drživ vosak za pečate, Pljuškin pečati) Da nemate nekog

prijatelja, kome bi trebale odbegle duše?

ČIČIKOV Zar ima i odbeglih?

PLJUŠKIN To i jeste zlo, što imam i takvih.

ČIČIKOV Imate li ih mnogo?

PLJUŠKIN Pa, tako, oko sedamdeset.

ČIČIKOV Ne, ne poznajem nikog.

PLJUŠKIN Boga mi, tako je. Svake godine mi po nekoliko njih pobegne. Postao je narod užasan, iz lenosti se navikao da jednako ždere, a ja sam nemam šta da prezalogajim.

ČIČIKOV Ne, zaista, kraj najbolje volje nemam takvog prijatelja. Ali kad ste već u takvoj nevolji, iz naklonosti prema vama gotovo bih... ali to je takva malenkost, da o tome ne vredi govoriti.

PLJUŠKIN Koliko biste platili?

ČIČIKOV Pa dao bih za jednu dušu po dvadeset pet kopejki...

PLJUŠKIN A kako kupujete?... Za gotovo?

ČIČIKOV Da, plaćam odmah.

PLJUŠKIN Pogledajte na moju sirotinju, rođeni, pa dajte četrdeset.

ČIČIKOV Vrlopoštovani, ne četrdeset, već pet stotine rubalja bih vam dao... ali nemam... Ako baš hoćete, evo, molim vas, dodajem pet kopejki. Svega trideset kopejaka za jednu dušu...

PLJUŠKIN Molim vas, dajte još dve kopejke.

ČIČIKOV Molim, dajem i te dve kopejke. Koliko duša imate? Sedamdeset?

PLJUŠKIN Sedamdeset i osam.

ČIČIKOV Dakle, sedamdeset osam puta trideset, to čini dvadeset i četiri rublje i šezdesetdevet kopejki. Molim vas napišite mi priznanicu.

PLJUŠKIN (Uzima novac i piše priznanicu)

ČIČIKOV (Uzima šešir)

PLJUŠKIN Šta, već idete?

ČIČIKOV Da, već je vreme.

PLJUŠKIN Zar ne biste šolju čaja?

ČIČIKOV Ne, hvala, jeo sam i pio.

PLJUŠKIN Već ste i jeli i pili? Odmah se poznsje čovek iz otmenog sveta, ne jede a sit je. Do viđenja, rođeni. Bog neka vas blagoslovi! (Ispraća ga i vraća se) Pokloniću mu moj časovnik. Dobar je to srebrni sat, a ne od bronze ili tombaka. Istina pokvaren je, ali on će ga popraviti. Još je mlad čovek, može mu sat trebati da se dopadne svojoj mladi, Ali ne, bolje da mu ga zaveštam testamentom, pa će se i mene setiti kad budem umro.

Zavesa

DRUGA SLIKA

(Trpezarija kod Nozdreva. Soba izgleda neuredno. U sredini je postavljen sto, na njemu bez reda tanjiri, čaše i sl. U jednom uglu vergl. Sunčan dan. Čičikov, Nozdrev i Mižujev sede i ručaju.)

NOZDREV Ne, i to moraš da probaš. To je burgonjsko pomešano se šampanjcem, to ti je kao pavlaka. (Toči Čičikovu)

MIŽUJEV Moram da idem kući.

NOZDREV Na to nemoj ni do misliš. Sad te ne puštam odavde.

MIŽUJEV Ne, zaista morom kući.

NOZDREV (Ponavlja podsmevajući se) Moram kući. Koješta! Sad ćemo udesiti jednu igricu.

MIŽUJEV Ne, brate, igray sam, ja ne mogu. Žena će mi se zaista naljutiti, ako ne odem kući.

NOZDREV Nek je đavo... (Prekine) Valjda imate neka važna posla!

MIŽUJEV Ne, ne, onj je tako dobra žena, vrsna, na svom mestu... i dobra prema meni, veruj mi. Suze mi pođu na oči, kad...

ČIČIKOV Pusti ga nek ide, šta nam treba!

NOZDREV Imaš pravo. Ne trpim te keceljaše! Hajde, putuj tvojoj ženi, papučaru.

MIŽUJEV Ne, brate, ne smeš me zvati papučarem! Vidiš, mnogo sam ja njoj dužan...

Toliko je dobra i nežna prema meni... Pitaće me šta sam video na vašaru.

NOZDREV Hajde, idi tvojoj ženi, laži joj koješta! Eno ti kape.

MIŽUJEV Ne treba, brate, da govoriš tako o njoj.

NOZDREV No, hajde. Čisti se!

MIŽUJEV Da, brate, idem. Oprosti što ne mogu duže da ostanem.

NOZDREV Požuri, požuri!

MIŽUJEV Ostao bih od srca rado, ali ne mogu.

NOZDREV Nosi te đavo.

MIŽUJEV (odlazi)

NOZDREV Kalaštura! Taj će sad da farba svoju ženu o vašaru. (Prilazi prozoru) Eno polazi. Logov mu zaista nije rđav! Odavna sam bacio oko na njega. A sad da ti pokažem moje imanje. Vidiš tamo, ono je granica. Sve što je na ovoj strani, moje je. S one strane šuma, što je jedva vidiš, i sve iza šume, opet je moje. Na onom polju tamo toliko je zečeva da se od njih jedva zemlja vidi. Tu skoro sam jednoga uhvatio golim rukama. (Vadi odnekud paklo karata) No, šta je? Hoćemo li da okušamo sreću? Držaću banku sa trista rubalja.

ČIČIKOV Ah, da ne zaboravim! Imam jednu molbu za tebe.

NOZDREV Reci šta je.

ČIČIKOV Prvi mi moraš obećati ća ćeš mi je ispuniti.

NOZDREV Dobro.

ČIČIKOV Časna reč.

NOZDREV Časna reč.

ČIČIKOV Evo, šta sam hteo da te zamolim: imaš, svakako, puno mrtvih duša, koje još nisu izbačene sa popisne liste.

NOZDREV Da, sigurno. Pa?

ČIČIKOV Prepiši ih na mene.

NOZDREV A zašto?

ČIČIKOV Pa tako, trebaju mi.

NOZDREV A ne, brate, ima tu nešto. Priznaj šta je.

ČIČIKOV Čega će biti? S takvom se budalaštinom ne može ništa.

NOZDREV Po čemu ti onda trebaju?

ČIČIKOV Uh, ala si rodoznao! Sasvim prosto, jedna moja strast...

NOZDREV Ne, ne, prijatelju, dok mi ne kažeš zašto su ti potrebne, nema ništa od toga.

ČIČIKOV Slušaj, to već nije pošteno. Prvo si dao časnu rec, a sad vrdaš.

NOZDREV Kako hoćeš! Ne dam ništa, dok ne znam što nameravaš.

ČIČIKOV Pa, dobro... Hm... Potrebne su mi mrtve duše da bih dobio više ugleda u društvu.

NOZDREV Lažeš.

ČIČIKOV Dobro, biću iskreniji... hoću da se ženim. Roditelji moje neveste suviše su sujetni...

NOZDREV Opet lažeš.

ČIČIKOV Nisam sad slagao baš ni ovoliko. (pokazuje prstima)

NOZDREV Dajem glavu da lažeš.

ČIČIKOV Ti me upravo vređaš. Što bih lagao.

NOZDREV Poznajem ja tebe. Ti si velika hulja, dopusti da ti to kao prijatelj kažem. Da sam tvoj pretpostavljeni, obesio bih te na prvo drvo. Ne velim to da te vređam, već kao prijatelj prijatelju.

ČIČIKOV Sve ima granice! Ako hoćeš tako da govoriš idi u kasarnu! (Pauza) Ako baš nećeš da mi ih pokloniš, a ti mi ih prodaj.

NOZDREV Da prodam? Znam te dobro! Ti si gad, nećeš ti za njih ništa dati.

ČIČIKOV A i ti si mi krasan.! A od čega su te tvoje duše, valjda od briljanta?

NOZDREV Slušaj, hoću da ti pokažem da nisam tvrdica. Ne tražim ti ništa za duše. Kupi od mene pastuva, a evo ti duše pride.

ČIČIKOV Ali, molim te, što će meni pastuv?

NOZDREV Kako? Platilo sam ga deset hiljada rubalja, a dajem ti ga za četiri.

ČIČIKOV Ne treba mi pastuv.

NOZDREV Ti me ne razumeš. Daćeš mi sada tri hiljade, a onu hiljadu posle.

ČIČIKOV Čuj, ne treba mi.

NOZDREV Onda kupi kobilu. Računam ti i kobilu i pastuva zajedno dve hiljade.

ČIČIKOV Kraj najbolje volje, ne trebaju mi konji.

NOZDREV Možeš da ih preprodaš, na svakom vašaru dobićeš triput toliko.

ČIČIKOV Što ih onda sam ne prodaš na vašaru, kad veruješ da ćeš dobiti triput toliko.

NOZDREV Želim da ti zaradiš.

ČIČIKOV Hvala ti na lepim željama, ne treba mi tvoja riđa kobila.

NOZDREV Onda, kupi kerove! Daću ti takav par da će te od ushićenja proći jeza!

Kažem ti: dva šiljonjuškasta sa brkovima, a dlaka im kao četka.

ČIČIKOV Šta će mi ti šiljonjuškasti. Nisam lovac.

NOZDREV Ako nećeš da kupiš kerove, a ti kupi vergl.

ČIČIKOV Šta da radim s verglom! Da idem drumom i da prosim?

NOZDREV Nije to vergl, kakav nose prosjaci! To su prava orgulje, sva od mahagonija! (Vuče Čičikova do vergla i okreće ručicu. Vergl zasniva "Malburg ide u rat". Za vreme daljeg razgovora, sunce se pomračilo i iz daleka se čuje da grmi.) Ovako ćemo. Daću ti vergl i sve mrtve duše, a ti meni tvoja kola i još trista rubalja.

ČIČIKOV Sve lepše i lepše. A u čemu da se vozim?

NOZDREV Daću ti druga kola. Samo imaš da ih premažeš, pa će biti krasna kola.

ČIČIKOV Baš to je poneo neki đavo!

NOZDREV (viče) Kola! Vergl! Mrtve duše!

ČIČIKOV Neću.

NOZDREV Znaš šta? Da igramo. Mećem na jednu kartu i vergl i sve mrtve duše.

ČIČIKOV Ne, ne uzdam se u kocku. To je nesigurno.

NOZDREV Ni najmanje! Samo malo sreće da imaš, pa možeš dobiti mnogo. (Meša karte i baca ih po stolu) Ne, to je sreća, kakva srećal Prokletnice! Opet ona!

ČIČIKOV Ko?

NOZDREV Prokleta devetka! Sve sam na njoj izgubio. Znao sam da će me opet izdati! Ali sam zažmurio i rekao: Izdaj me, kučko! Nećeš da igraš?

ČIČIKOV Ne.

NOZDREV Ti si pas!

ČIČIKOV (Viče kroz prozor) Selifane, preži!

NOZDREV Mislio sam u početku da si koliko toliko pristojan čovek! A ti nemaš ni pojma o lepom ponašanju! Čekaj malo, slušaj! Igraćemo dame. Ako dobiješ, sve su tvoje. Imam mnogo duša koje treba izbaciti sa liste.

ČIČIKOV Ne igram.

NOZDREV To bar nije kocka, tu nema ni sreće, ni prevare. Sem toga, ne igram dobro dame, možeš mi verovati.

ČIČIKOV Pa dobro. igrajmo dame.

NOZDREV (Donosi damu)

ČIČIKOV (Dok je Nozdrev išao za igru, za sebe) Tu mi se ništa ne može dogoditi, ne igram rđavo, a podvaliti mi ne može.

NOZDREV Dakle, duše za sto rubalja.

ČIČIKOV Dovoljno je i pedeset.

NOZDREV Pedeset rubalja nije nikakav ulog. Radije ću dodati jednog osrednjeg psa ili kakav zlatan lančić.

ČIČIKOV Pa dobro.

NOZDREV Koliko mi daješ fore?

ČIČIKOV A zašto? I sam igram slabo. (igraju)

NOZDREV Da, da, verujemo mi da vi slabo igrate. (miče)

ČIČIKOV Čitav je vek kako nisam uzeo kamen u ruke. (miče)

NOZDREV Da, da znamo mi kako vi slabo igrate. (miče)

ČIČIKOV Odavno već nisam uzeo kamen u ruke... (miče)

NOZDREV Da, da, znamo mi već kako vi slabo igrate. (Miče, dok jednu figuru miče, drugu rukavom gura)

ČIČIKOV Odavna već... no, no, brate, šta ti to radiš? Vrati taj kamen natrag!

NOZDREV Koji?

ČIČIKOV Taj tu. Ne, drugi! S tobom ne zaista ne može da igra.

NOZDREV (Dok je jedan kamen vraćao, istovremeno je drugi pomerio napred.)

ČIČIKOV Kakve su to stvari! Ne igra se sa tri poteza istovremeno.

NOZDREV Za koga ti mene držiš? Neću valjda tebe da varam.

ČIČIKOV Ne držim te ja za nikoga, ali neću da igram s tobom. (Pomeša figure)

NOZDREV Primoraću te! Ne čini ništa što si pomešao figure, sećam se svih poteza.

ČIČIKOV Ne, ne igram više s tobom.

NOZDREV Dakle, nećeš? Reci otvoreno!

ČIČIKOV Kad bi ti igrao, kao što se pristoji čestitim ljudima, bih rado. Ali ovako, ne mogu.

NOZDREV Ah, tako, ne možeš! Ne možeš! Video si da gubiš, pa odjednom ne možeš! (Zamahne da ga udari, ali mu Čičikov dograbi ruku i drži je čvrsto. Nevreme je sve bliže,

jako grmi.) Hej, Ivane! Pavluška! Držite ga! (Otrgao se od Čičikova i baci na njega vergl koji leteći svira istu melodiju. U kući su zalajali psi. Čuje se spolja glasovi, pa ubrzani koraci.)

OKRUŽNI NAČELNIK (Ulazi) Dozvolite da upitam ko je od vas Nozdrev?

NOZDREV Dozvolite da upitam s kim imam čast?

OKRUŽNI NAČELNIK Ja sam okružni načelnik. Došao sam da vam saopštim da ste stavljeni pod sud dok se po vašoj krivici ne donese presuda.

NOZDREV Kakve su to budalaštine? Kakva je moja krivica?

ČIČIKOV (se iza leđa načelnika izvlači iz sobe)

OKRUŽNI NAČELNIK Bili ste saučesnik onda kad je neko pijano društvo istuklo spahiju Maksimova.

NOZDREV Lažete! Nikad u svom veku nisam video nikakvog spahiju Maksimova.

OKRUŽNI NAČELNIK Upozoravam vas da sam ja oficir. Tako možete govoriti s vašim slugom, a ne sa mnom.

NOZDREV (sa obazire i primeti da nema Čičikova. Potrči prozoru i više) Hej! Držite ga! (U besu iskače kroz prozor.)

Zavesa

TREĆA SLIKA

(Soba kod spahinice Korobočke. Soba je nameštena ugodnim i teškim stvarima. Veliki zidni sat. Za starinsko ogledalo zadenuta pisma i karte. Desno jedna vrata za dvorište, levo za sobu Korobočke, u dnu dva prozora. Noć je, bura i kiša. Pozornica je prazna. Lupa neko jako i tupo na vrata dvorišta. Čuje se da se neka vrata otvaraju i pri svetlosti munje vidi se Fetinja kako trči pored prozora.)

FETINJA (Iz daleka) Ko je?

ČIČIKOV (spolja) Pustite nas, majčice, unutra. Izgubili smo put.

FETINJA A ko ste vi?

ČIČIKOV Plemić, majčice.

FETINJA (opet protrči pored prozora u kuću)

KOROBOČKA (Starija, mršava gospođa u domaćoj haljini i noćnoj kapi, ogrnuta vunanim šalom, ulaz s leva noseći sveću.)

FETINJA Gospođo, neki plemić.

ČIČIKOV (spolja) Pustite nas unutra, majčice, izgubili smo put.

KOROBOČKA (Na prozor) A ko ste vi?

ČIČIKOV (spolja) Plemić, majčice.

KOROBOČKA Pusti ga.

FETINJA (Opet prolazi pored prozora da otvori vrata i vraća se sa tri umotane prilike)

ČIČIKOV (Ulazi s desna sa Fetinjom) Oprostite, majčice, što sam vas uznemirio svojim neočekivanim dolaskom.

KOROBOČKA Ne mari, ne mari.

ČIČIKOV (Kroz vrata svojim slugama koji su ostali u predsoblju) Semifane! Petruška! Popravite kola da bismo mogli u grad.

KOROBOČKA Oh, blagi Bože, gde ste se vi tako strašno iskaljali?

ČIČIKOV Hvala Bogu, što je na tome ostalo i što nisam sva rebra polomio! Sišli smo s

puta i prevrnuli se s kolima.

KOROBOČKA Oh, Bože, Bože, strahote!

ČIČIKOV molim vas, gospođo, da se ništa ne uznemiravate. Samo bih vas zamolio da naredite da mi se haljine osuše i očiste.

KOROBOČKA Slušaj Fetinja, osušićeš kraj vatre ogrtač i kaput gospodinov, kao što si radila pokojnom gospodaru, pa ćeš ga dobro iščetkati i isprašiti.

FETINJA Dobro, gospođo! (Izlazi sa Čičikovljevim odelom)

KOROBOČKA Je li po volji čaja?

ČIČIKOV Ne bi bilo rđavo.

KOROBOČKA (Odlazi desno i odmah se vraća sa čajem. Sat izbija četiri.) Kako izvoljevate piti čaj? Ovde je bočica s višnjevačom.

ČIČIKOV Nije rđavo, majčice. Dela malčice i višnjevače. A molim vas, mogu li znati vaše porodično ime? Tako sam rasejan.

KOROBOČKA Korobočka, udova koleškog sekretara. (Naliva mu čaja)

ČIČIKOV Hvala lepo... Ah, hulja!

KOROBOČKA Ko to?

ČIČIKOV Nozdrev, da li ga poznajete?

KOROBOČKA Ne, nikad nisam čula to ime.

ČIČIKOV Budite zadovoljni. A ime i prezime?

KOROBOČKA Nastasija Petrovna.

ČIČIKOV Lepo ime. Moja tetka, sestra moje majke, takode se zvala Nastasja Petrovna.

KOROBOČKA A kako je vaše ime? Vi ste svakako sudija?

ČIČIKOV Ne, majčice, nisam sudija, putujem svojim poslom.

KOROBOČKA Ah, vi ste dakle trgovac. Šteta što sam med onako jeftino prodala. Ti bi mi ga, baćuška, zacelo otkupio.

ČIČIKOV Ne bih bap meda kupovao.

KOROBOČKA Možda što drugo? Na primer, konoplje? Konoplje imam još vrlo malo najviše po puda.

ČIČIKOV Ne, majčice, sasvim druga roba mi treba. Recite mi, jesu li vam u poslednje vreme umiralu seljaci?

KOROBOČKA Zacelo, da, osamnaest ljudi. Kakvi krasni ljudi, dobri radnici. Poslednje mi je nedelje izgoreo i kovač.

ČIČIKOV Zar je bilo kod vas požara, majčice?

KOROBOČKA Ne, sakloni Bože! Sam je izgoreo, baćuška. Upalio se iznutra, suviše je pio. Izbio je iz njega jedan plav plamen, pa je onda pocrneo kao ugalj. Pa sad ne znam šta da radim ne mogu nikud kolima, nema ko da mi potkuje konje.

ČIČIKOV Sve je u božijoj ruci, protiv božje volje ne može se ništa. Prodajte ih meni, Nastasja Petrovna.

KOROBOČKA Šta to, baćuška?

ČIČIKOV Sve te pomrle.

KOROBOČKA Ne razumem. Hoćeš sad da ih iskopaš?

ČIČIKOV Ne, majčice. Kupovina će biti tek na hartiji. Duše će biti navedene kao da su žive.

KOROBOČKA (Krsti se) Ama, što će ti one?

ČIČIKOV To je već moja stvar.

KOROBOČKA Pa one su mrtve.

ČIČIKOV A ko kaže da su žive? Vi za njih, majčice, morate da plaćate. Hoću da vas oslobodim brige i poreza i povrh toga daću vam još petnaest rubalja u banknotama.

KOROBOČKA Ne znam zaista... Nisam još u životu prodavala mrtvace...

ČIČIKOV Naravno! Bilo bi čudo, kad bi vam ih neko kupio. (Pauza) Dakle, majčice, pristajete li?

KOROBOČKA Zaista, baćuška, to mi se nije dogodilo, da prodajem nirtve, Žive, da. Prodala sam jednom proti dve devojke. On mi je za svaku platio po sto rubalja i bio mi i te kako zahvalan.

ČIČIKOV Ams, nije o živima reč. Meni su potrebni mrtvi.

KOROBOČKA Pa to me baš buni što su mrtvi. Možda ti hoćeš da mi podvališ, pa da posle ispadne da su više vredeli.

ČIČIKOV Ali, slušajte, majčice... Vi ste zaista... Šta mogu oni da vrede? Za šta bi bile?

KOROBOČKA Imate pravo. Nisu ni za šta.

ČIČIKOV I za to ništa dobijate petnaest rubalja.

KOROBOČKA Da, da, ali nikad nisam to radila, pa me strah, da se počem ne ošteti. Radije bih malo pričekala. Proći će drugi trgovci, pa ću pitati za cenu.

ČIČIKOV De budite pametni, majčice! Ko će to kupovati? Tim ne može niko ništa!

KOROBOČKA Možda se mogu upotrebiti kako u domazluku?

ČIČIKOV Mrtvi u domazluku! Šta vi to govorite? Valjda da plaše vrapce, šta?

KOROBOČKA (Krsti se) Oprosti Bože. Kakve ti to stvari govoriš!

ČIČIKOV Pa šta vi mislite pod tim? Prenos će biti samo na hartiji, kosti i grobovi ostaju vama! No, šta je? Recite mi bar nešto! Šta se razmišljate, Nastasja Petrovna?

KOROBOČKA Ne znam zaista šta da radim. Zar ne bi bilo bolje do vi kupite konoplju.

ČIČIKOV Ta šta vi govorite! Ja vam tražim jedno, a vi tap, pa konoplju. Dakle, šta je?

KOROBOČKA Ah, Bože, Bože! Roba je tako čudna... neobična.

ČIČIKOV Ah, nek vas đavo...

KOROBOČKA Ne pominji ga, tako to Boga! Pretprošle noći došao mi prokletnik u san. Kakav je bio strašan, s ovolikim rogovima! Većim no u vola.

ČIČIKOV Čudo mi je što ih ne sanjate u tucetima! Idite do đavola s celim vašim selom!

KOROBOČKA Bože, Bože, kako ti psuješ!

ČIČIKOV Nemam, kraj najbolje volje, druge reči za vas. Vi se ponašate, dozvolite mi da kažem, kao pseto na slami! Nit je sam jede, nit je drugome daje. Iz čistog hrišćanskog milosrđa hteo sam da vam pomognem. Vidim, sirota udovica muči se i zlopati.

KOROBOČKA Zašto se opet toliko ljutiš? Da sam znala, da si tako naopak, ne bih ni reči rekla.

ČIČIKOV A što i da se ljutim! Cela stvar ne vredi ni pare!

KOROBOČKA Pa dobro, dajem ti ih za petnaest rubalja, samo te molim, baćuška, ne mešaj mene u to.

ČIČIKOV Ne, ne, majčice! Pih, do đavola! (Briše znoj sa čela) Imate li u gradu kakvog punomoćnika ili poznanika da ga ovlastite da zaključi kupovnicu.

KOROBOČKA Pa da! Sin Protopopov služi u sudu.

ČIČIKOV Odlično! (piše) Evo pismo, potpišite ga! (Ulaze Fetinja i Semifan. Ona nosi odelo)

SEMIFAN Kola su spremna.

ČIČIKOV A šta si toliko čekao, glupače? Do viđenja, majčice, do viđenja. (Ode)

KOROBOČKA (Krsteci se dugo) Oh, Bože! Oh Bože! Petnaest rubalja u novčanicama.

Zavesa

TREĆI ČIN

PRVA SLIKA

(Večera kod gubernatora. Za postavljenim stolom gospode i gospoda. Na malim stočićima hrana kojom se s vremena na vreme služe.)

ČIČIKOV Grčki filozof Diogen rekao je...

GUBERNATOR Dakle, Pavle Ivanoviću, vi ste kupili!

ČIČIKOV Da, Vaše Prevashodstvo.

GUBERNATOR To je dobro delo, dragi moj, dobro delo!

ČIČIKOV Uviđam i sam, Vaše Prevsahodstvo, da bolje nisam mogao uraditi!

UPRAVNIK POLICIJE Vivat! Živeo Pavle Ivanović.

SVI Živeo!

SOBAKEVIĆ Što ne kažete Njegovom Prevsahodstvu šta ste upravo kupili? To su ljudi!

Zlata vrede! Na primer, prodao sam mu kolara Mihejeva.

PRESEDNIK SUDA Šta, zar ste mu Mihejeva prodali! Odličan zanatlija, preradio mi je jedna kola. Ali, čekajte, molim vas... Vi ste mi pričali da ge Mihejev umro?

SOBAKEVIĆ Ko umro? Mihejev? Ne, njegov brat je umro! Mihejev je živ i zdrav.

GUBERNATOR Izvanredan zanatlija, taj Mihejev!

SOBAKEVIĆ Pa da je samo Mihejev! Pa Stepan, drvodelja! Pa ciglar Miljuškin! Pa obućar Maksim Teljatnikov!

SOFIJA IVANOVNA Što ste ih prodavali kad su to tako dobre i korisne zanatlje?

SOBAKEVIĆ Tako mi palo na pamet. Prodao ih... iz čiste gluposti.

DRŽAVNI TUŽILAC (Čičikovu) Dopustite mi jedno pitanje: kako možete kupovati mužike bez zemlje. Hoćete li da ih odvedete?

ČIČIKOV Da, razume se, hoću da ih odvedem.

DRŽAVNI TUŽILAC To je druga stvar! A kuda, ako smem da pitam.

ČIČIKOV Kuda? U herzonsku guberniju.

GUBERNATOR Oh, tamo je odlična zemlja!

PRESEDNIK SUDA I dobra paša.

UPRAVNIK POŠTE Imate li dovoljno zemlje?

ČIČIKOV Za kupljene mužike dovoljno.

UPRAVNIK POLICIJE Ima li reka?

UPRAVNIK POŠTE Ili ribnjak?

ČIČIKOV Reka, a ima i ribnjak.

UPRAVNIK POŠTE (Gubernatoru) Sve je to vrlo lepo. Još ako počem nisu mužici lopovi ili pijanice?

ČIČIKOV Oh ne, to su sve vrlo mirni ljudi.

SOBAKEVIĆ Vrlo, vrlo mirni ljudi.

UPRAVNIK POLICIJE Ah, dobre ljude niko ne prodaje! Tamo dole će oni početi da piju i da se bune.

SOBAKEVIĆ Šta? Mihejev da pije? Dajem glavu da Mihejev niti će piti, niti će se

buniti.

GUBERNATOR Dozvolite, gospodo...

UPRAVNIK POLICIJE Hm!

GUBERNATOR Rus je za sve sposoban i naviknut na svaku klimu.

UPRAVNIK POLICIJE Bravo! (Opšte povlađivanje)

PRESEDNIK SUDA Pst!

GUBERNATOR (Upravniku policije) Lepo, slažem se s vama, seljaci našeg prijatelja Čičikova su pijanice. Ali moramo uvažiti da baš ta okolnost sadrži u sebi jedan veliki moralni zadatak. U Južnim gubernijama je bogato i plodno zemljište, a seljaci našeg uvaženog prijatelja Čičikova koji su sad lopuže i pijanice, mogu po naseljenju u nove krajeve postati dobri i korisni ljudi! Zato imamo ne malo primera u svakidašnjem životu i u istoriji! Naš prijatelj ima sad svetu dužnost da svojim seljacima bude drugi otac i da ih povede u svetlost prosvetćenosti. Pijem u zdravlje novog herzonskog spahije! Živeo! SVI Živeo!

PRESEDNIK SUDA Pst!... U zdravlje budućeg našeg herzonskog spahije! (Opšte odobravanje)

UPRAVNIK POLICIJE (Čičikovu) Ne, ne vrlopoštovani, tako ne može.

UPRAVNIK POŠTE Niste kod nas još ni zagrejali mesto, a već hoćete u herzonsku guberniju.

DRŽAVNI TUŽILAC Ah, ne, morate još da ostanete kod nas!

ANA GRIGORIJEVNA Čekajte, mi ćemo vas oženiti! Zar ne, mi ćemo ga oženiti!

UPRAVNIK POLICIJE Tako je, mi ćemo ga oženiti!

UPRAVNIK POŠTE Možete se vi sad braniti koliko hoćete, oženićemo vas, oženićemo vas!

UPRAVNIK POLICIJE Da, dragi moj, uhvaćen, ulovljen?

SOFIJA IVANOVNA Ne šalimo se mi!

ČIČIKOV Ama, draga gospodo, ne branim se ni najmanje! I ženidba ne bi bila rđava, samo kad bi se našla devojka...

UPRAVNIK POLICIJE Oh, devojka će se već naći!

ANA GRIGORIJEVNA Oho, devojka će se naći, ne brinite za to!

SOFIJA IVANOVNA Devojka će se već naći, mi ćemo se postarati.

ČIČIKOV Pa kad je takva stvar...

UPRAVNIK POLICIJE Bravo, ostaje.

UPRAVNIK POŠTE Živeo Pavle Ivanović! (Opšte odobravanje)

SOBAKEVIĆ (Tiho Čičikovu) A šta ste Pljuškinu platili za duše?

ČIČIKOV A što ste mi upisali onu Vrabac?

SOBAKEVIĆ Kakvog vrapca?

ČIČIKOV Pa, onu seljanku Anu Vrabac!

SOBAKEVIĆ Nisam ja vama nikakvog vrapca upisao!

(Gosti piju u zdravlje Čičikova. Čuju se glasovi "U vaše zdravlje Pavle Ivanoviću!", "Živeo naš prijatelj Čičikov!" i sl. Za vreme te scene ulaze Nozdrev i Mižujev, obojica pijani.)

NOZDREV Vaše Prevashodstvo... Oprostite što ovako kasno... Moj zet Mižujev...

(Pauza) Ah! Spahijo! No, reci jesi li nakupovao dosta mrtvih duša? (Tajac) Ah, vi svakako ništa ne znate, Prevashodstvo? On kupuje mrtve duše. (Grobna tišina) Tako mi Boga!... Slušaj, Čičikove, svi smo mi tvoji prijatelji... a tu je i njegovo Prevashodstvo!...

Ja bih tebe obesio, Boga mi, obesio bih te... Prevashodstvo, možete mi verovati, hteo sam pući od smeha, kad mi je došao i rekao: Prodaj mi mrtve duše! KOMANDANT

ŽANDARMERIJE (Ustao i napregnuto sluša)

NOZDREV I tada čujem da je kupio seljake za odvod za tri miliona. Kakve seljake? Od mene je tražio da kupi mrtve? Znsš, Čičikove, da si ti prsvs stoks! Bogs mi! Eto ovde i njegovog Prevashodstva! Zar nije tako Državni tužioče? Ah, ah, ti si...ti si... Ne idem odavde dok mi ne kažeš šta će ti mrtve duše! Treba da te je sramota, Čičikove, sramota. Sam moraš da priznaš da od mene nemaš boljeg prijatelja... Eto, tu i njegovo Prevashodstvo... Je l' te da je tako, tužioče? Prevashodstvo, vi ne možete predstaviti koliko se nas dvojica volimo... Kad bi ste sad mene zapitali: Nozdrev, ruku na srce, ko ti je miliji, rođeni otac ili Čičikov? Čičikov, odgovorio bih ja, tako mi Boga!... Prijatelju, daj da te poljubim... Dopustite, Prevashodstvo, da ga poljubim! Čičikove, ne budi takav, daj da pritisnem poljubac na tvoj beli obraščić.

ČIČIKOV (Udari Nozdreva u prsa)

NOZDREV Poljubac! (Od udara je posrnuo na gubernatorovu kćer i poljubio nju.

Gubernatorova kći drekne. Larma svi su skočili)

GUBERNATOR To je skandal! Izbacite ga napolje! I zeta mu Mižujeva!

(Nozdreva i Mižujeva izbace sluge napolje. Veliko uznemirenje među gostima.)

NOZDREV (spolja) Moj zet Mižujev! (U opštoj galami ulazi neprimetno Korobočka)

KOROBOČKA Ah, oprostite... oprostite.

UPRAVNIK POŠTE (Koji ju je prvi opazio.) Koga vi tražite ovde, majčice?

KOROBOČKA Htela sam upravo Njegovom Prevashodstvu.

GUBERNATOR Šta hoćete ovako kasno, gospođo?

KOROBOČKA Ah, oprostite... htela sam samo da pitam koliko se plaća za mrtve duše?

Zavesa

Kraj